

Visie op vorming

Vormingsconcept van de Passiescholen

Colofon

Vastgesteld door het CvB op 20-12-2023
Met instemming van de po-gmr op 20-12-2023
Met instemming van de vo-gmr op 20-12-2023

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Object van vorming op de Passiescholen	5
Dimensies van vorming op de Passiescholen	7
1. Cultuur en praktijk van een school	8
2. Inhoud in lessen en andere aspecten van het curriculum	8
3. Pedagogiek	8
4. Didactiek	8
5. Het getuigenis van de docent	9
Bijlage	10

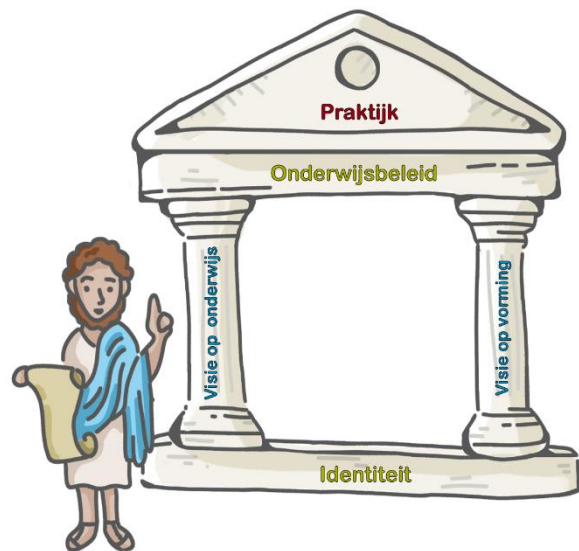
Inleiding

“Op de Passiescholen wordt hard gewerkt en veel geleerd. Want we vinden het belangrijk dat je uitstekend opgeleid de school verlaat en op de vervolgopleiding terechtkomt die bij je past.

Maar ... echt tevreden zijn we pas, als je op de Passie steeds beter leert om Jezus te volgen en om - net zo als Hij dat deed - met je talent geweldig veel te betekenen voor de mensen om je heen.

Uitstekend voorbereid op de juiste plek in het vervolgonderwijs én helemaal op je plek in Gods Koninkrijk. Dat is jouw bestemming. Daar gaan wij voor!”

Zo beschrijven we onze missie voor onze leerlingen. Onderwijs en vorming van onze leerlingen is onze bestaansreden. Als medewerkers van de Passiescholen leggen we de lat hoog en zetten we ons daar voluit voor in. Ons onderwijs gaat om zoveel meer dan het behalen van een diploma. We spannen ons in, in het besef dat het proces van onderwijs en vorming dynamisch is en soms zelfs ongrijpbaar. Niet voor niets heeft Biesta het over ‘het prachtige risico’ van onderwijs.¹ De uitkomst is niet voorspelbaar, het resultaat niet maakbaar. Dat neemt niet weg dat we beleid hebben en vastleggen met betrekking tot ons onderwijs. Dat onderwijsbeleid wordt gedragen door onze visie op onderwijs en vorming. Zie afbeelding. Het zijn de twee pijlers onder ons onderwijsbeleid en de onderwijspraktijk. Onze *visie op vorming* is net zo belangrijk als onze *visie op onderwijs*. Onze visie op onderwijs met de zes speerpunten (1. zelfstandigheid leren; 2. leren in een rijke context; 3. verschillend leren; 4. talenten leren ontwikkelen; 5. leren in relatie tot elkaar; 6. aan de hand van de Bijbel leren) is tot stand gekomen in 2019.

Daarna zijn we aan de slag gegaan met het onderwerp vorming. Een werkgroep is met het thema bezig geweest in verschillende samenstellingen en met verschillende begeleiders. Er is heel veel informatie bij de scholen opgehaald; er is in kaart gebracht wat er al wordt gedaan op het gebied van vorming. De MT's van de Passiescholen hebben in een tweedaagse nagedacht over de hoofdlijnen van wat een visie op vorming zou gaan worden. Alles bij elkaar is het een lang proces van 2,5 jaar geweest. Maar met het hebben van een visie op vorming eindigt het niet. Het is ons verlangen dat deze visie leidend is voor het opstellen van vormingsdoelen op de scholen. In deze visie beschrijven we welke *ingrediënten* we inzetten om tot vorming te komen ('schijf van vijf') en wat het *object* van de vorming is ('jezelf, God, de ander en de wereld'). Dit mag leidend zijn in ons denken over vorming op onze scholen, als we per school vormingsdoelen formuleren die passen bij de context en leerlingpopulatie.

¹ 'Het prachtige risico van onderwijs,' Gert Biesta, 2014.

Object van vorming op de Passiescholen

De Passie hanteert de volgende definitie voor het begrip vorming:

Vorming is *het proces* waar de leerling door heen gaat om

1. zichzelf te leren kennen
2. te ontdekken welke plek God en geloof in zijn leven heeft
3. te leren omgaan met de ander
4. te leren zijn plek in te nemen in de wereld.

Het object van vorming is dus vierledig: jezelf, God, de ander en de wereld. Jezelf leren kennen betekent dat je ontdekt wat je unieke identiteit is en wat je gaven en talenten zijn. We mogen leerlingen meegeven dat ze een geliefd kind van God mogen zijn. God is onze Schepper. Hij heeft ons uniek gemaakt en kent ons als geen ander. In onze relatie met Hem vinden we onze identiteit en komen we tot ons doel. De identiteit als kind van God, overstijgt al het andere zoals etniciteit of gender. Als kind van God mag een leerling zich geliefd, veilig, geborgen en vrij voelen. Als schepsel van God ontdekt en ontwikkelt de leerling zijn Godgegeven talenten en gaven. De leerling leert zijn gaven en talenten in te zetten voor de ander, voor de wereld en tot Gods eer.

In het proces van vorming leert de leerling omgaan met de ander. De ander zien we daarbij in de ruimste zin van het woord: het gaat om het leren omgaan met klasgenoten, medewerkers van school, je familie, je medemens in de maatschappij en ver weg. We willen leerlingen daarbij leren om de ander niet alleen te respecteren, maar ook te waarderen. We willen leerlingen leren om nieuwsgierig te zijn naar de ander en oog te hebben voor elkaar. In de Bijbel wordt voor de ander het woord ‘naaste’ gebruikt. Als iemand aan Jezus vraagt: “Wie is mijn naaste?” dan vertelt hij het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Je naaste blijkt iemand te zijn van wie je het niet verwacht. Het verhaal van de barmhartige Samaritaan is het verhaal van inclusie, *avant la lettre*.

In het proces van vorming krijgt de leerling steeds meer oog voor de wereld om hem heen. In het proces van ontwikkeling leert de leerling de wereld om hem heen te begrijpen (*hoe werkt het?*), te beschouwen (*wat vind ik er van?*) en zijn eigen doelen en idealen te ontwikkelen (*hoe zou het moeten werken?*). Bij de wereld denken we in de eerste plaats aan de maatschappij. Vorming is dus ook burgerschapsvorming. Ons ideaal is dat leerlingen zich ook burgers weten van Gods Koninkrijk en actief verantwoordelijkheid nemen

Burgerschapsvorming

Eén aspect van vorming is burgerschapsvorming. Zoals in de hoofdstuk beschreven is burgerschapsvorming het vormen van leerlingen die verantwoordelijkheid nemen en actief meedoen aan de samenleving (participatie) en een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.

Om actief mee te doen aan de samenleving wordt de leerling respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bijgebracht. Daarnaast ontwikkelt de leerling sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen om actief mee te doen, waarbij de leerling zich respectvol en sensitief leert te verhouden tot andere burgers die deel uitmaken van de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving.* De leerling is zich daarbij bewust van zijn eigen wereldbeeld en leert zelfbewust deel uit te maken van de samenleving.

*) Vrij naar de wet ‘Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs’: Artikel 17 - Actief burgerschap en sociale cohesie, 1 augustus 2021. Zie bijlage.

in het zichtbaar maken van zijn Koninkrijk op aarde.

Burgerschapsvorming is het vormen van leerlingen tot mensen die hun verantwoordelijkheid nemen, actief meedoen aan de samenleving en een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Op de Passie vinden we het belangrijk dat leerlingen hun verantwoordelijkheid nemen en als Nederlandse burgers een bijdrage leveren aan de Nederlandse samenleving.

Om een positieve bijdrage te kunnen leveren aan de samenleving, leren de leerlingen wat de principes zijn van de democratische rechtstaat en bevorderen de scholen de drie centrale waarden van de rechtstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden zijn niet alleen van belang in de democratische rechtstaat, we herkennen in deze waarden ook parallelle Bijbelse waarden, waarbij er een grote mate van overlap is en die soms verder reiken:

- A) Vrijheid - vanuit de Bijbel geloven we dat we in de ruimte te staan en niet gebukt hoeven te gaan onder religieuze wetten en regels. In vrijheid maken kinderen een keuze om Jezus te volgen en Hem gehoorzaam te zijn.
- B) Gelijkwaardigheid - vanuit de Bijbel geloven we dat alle mensen gelijkwaardig zijn omdat ze allemaal geschapen zijn door God. Vanuit de Bijbel leren we ook dat Jezus omzag naar mensen die aan de rand van de maatschappij stonden. We leren kinderen daarom niet alleen dat mensen gelijkwaardig zijn, maar om te zien naar andere mensen als gelijken.
- C) Solidariteit - vanuit de Bijbel geloven we dat naastenliefde het grote gebod is naast het gebod om God lief te hebben. We leren de kinderen daarom niet alleen saamhorigheid maar willen hen uitdagen om de ander lief te hebben.

Deze drie centrale waarden zijn verder uitgewerkt naar acht basiswaarden² van de rechtstaat: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie. We willen leerlingen hiervan kennis bijbrengen, competenties ontwikkelen en ermee oefenen in een veilige setting.

De wereld om ons heen reikt verder dan onze landsgrenzen. Onze maatschappij maakt deel uit van een internationale, geglobaliseerde context. In het proces van vorming krijgt de leerling oog voor hoe zijn bestaan en handelen invloed heeft op mensen ver weg. Daarom plaatsen we burgerschap in het grotere perspectief van wereldburgerschap.

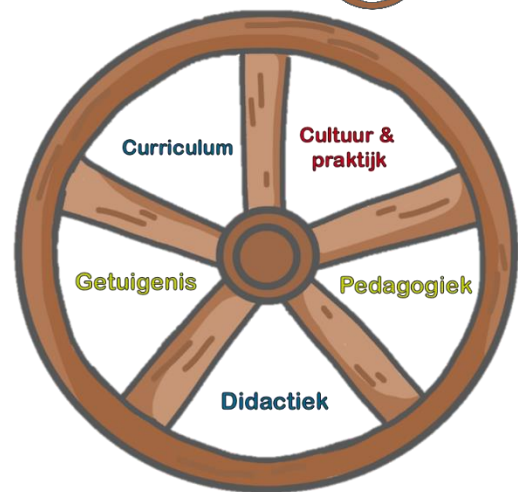
Het laatste aspect van vorming, met als object de wereld, is de fysieke wereld waarin de leerling leeft, onze aarde. Onze aarde is door God geschapen. We hebben ons te verhouden tot de schepping, waarvan we rentmeesters zijn. Die schepping wordt bedreigd door uitputting, misbruik en onrechtvaardigheid. We willen leerlingen vormen in het besef dat we rentmeesters zijn die de fysieke ruimte duurzaam beheren tot eer van de Schepper en tot welzijn van toekomstige generaties.

² Wet (met Memorie van Toelichting en behandeling in Eerste en Tweede Kamer) in verband met verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs, 2021. Voor deze basiswaarden in relatie tot de centrale waarden, zie ook bijlage 2.

Dimensies van vorming op de Passiescholen

We hebben nu gedefinieerd wat het object van vorming is en schetsmatig aangegeven wat we hopen te bereiken. We beseffen dat elk kind uniek is en dat de uitkomsten van het vormingsproces ook verschillen van kind tot kind. We zijn terughoudend in het kwalificeren en kwantificeren van resultaten. Persoonsvorming is niet maakbaar. Onze visie is bovendien dat vorming niet gebeurt via één lineair proces. Onze visie is dat er meerdere factoren zijn die in de context van een school en in de context van het geven van onderwijs invloed hebben op de persoonsvorming. Bewust of onbewust heeft bijna alles wat op school gebeurt een vormend effect. We onderscheiden vijf processen en/of middelen die de vorming van de leerling beïnvloeden. Dit noemen we de vijf dimensies van vorming. Als we ons er van bewust zijn dat alle vijf van deze dimensies invloed hebben op de vorming van leerlingen en als we deze vijf dimensies op een goede manier inzetten, binnen een veilige leeromgeving, dan is er sprake van een 'schijf van vijf voor gezonde vorming' of van de 'vijf spaken van een vormingswiel.' Zie afbeelding.

De vijf dimensies van vorming op de Passie scholen zijn:

1. Cultuur en praktijk van een school
De school als gemeenschap, als oefenplaats voor het toepassen van normen, waarden, rituelen en de omgang met elkaar.
2. Inhoud in lessen en andere aspecten van het curriculum
Het overdragen van christelijk mens- en wereldbeeld in de vakken, projecten en binnen ander aanbod.
3. Pedagogiek
Aandacht voor de persoonsontwikkeling, opvoeding van de leerling.
4. Didactiek
De wijze of vorm van de overdracht en toetsing om leerdoelen en vormingsdoelen te realiseren.
5. Het getuigenis van de docent
Het delen van persoonlijke geloofsverhalen door docenten en andere medewerkers, waardoor de liefde van God bekend wordt bij de leerlingen.

Deze indeling sluit aan bij de opdracht rond 'burgerschap' waarbij zowel de inhoud als de school als oefenplaats aandacht dienen te krijgen. De visie op vorming wordt ingevuld aan de hand van deze vijf dimensies.

Docenten, leerkrachten en andere medewerkers spelen een cruciale rol in het vormingsproces. Zij zijn identiteitsdragers, voorbeelden en deel van de oefenplaats die de school is. Het is van belang om per dimensie het doel te formuleren en te beschrijven wat de rol van medewerkers is.

1. Cultuur en praktijk van een school

De school als gemeenschap, de normen, waarden, rituelen en de omgang met elkaar vanuit een bijbels perspectief.

Doel: De leerling leert op school samenleven, leert zich verhouden tot de ander, waarbij hij zowel persoonlijke als maatschappelijke normen en waarden kan hanteren. De leerling leert liefdevol en respectvol naar de ander kijken en leert omgaan met de diversiteit van de samenleving. Verschillen worden niet alleen gerespecteerd, maar ook gewaardeerd. We willen oefenen in het stichten van vrede en het tegengaan van polarisatie.

2. Inhoud in lessen en andere aspecten van het curriculum

Het overdragen van christelijk mens- en wereldbeeld in de vakken, projecten en binnen ander aanbod.

Doel: De leerling krijgt leerstof aangeboden die de interesse in de vakken aanwakkert en die gestoeld is op een christelijk mens- en wereldbeeld. De leerstof opent de blik van de leerling op wereld om hem heen. Hij leert deze te begrijpen, een eigen visie en ideaal te ontwikkelen. Daarbij is er voldoende ruimte voor vragen, twijfels en het vinden van antwoorden ten aanzien van de confrontatie met het seculiere mens- en wereldbeeld. Verder is er in het curriculum ruimte voor vieringen en is het gewoon om met en voor elkaar te bidden.

3. Pedagogiek

Aandacht voor de persoonsontwikkeling, opvoeding en zorg van de leerling.

Doel: Het pedagogische klimaat in de klas en in de school is veilig, rustig, motiverend en stimulerend. Er is persoonlijke aandacht voor de leerling en zijn context/ervaringen, waarbij de leerling gestimuleerd wordt tot het nemen van een eigen verantwoordelijkheid. Wij zien liever dat leerlingen fouten maken en daarvan leren dan dat zij een passieve houding hebben. Er is een hoge mate van ervaren sociale veiligheid. Inlevingsvermogen wordt gevraagd en voorgeleefd, gericht op het hart van de leerling.

4. Didactiek

De wijze of vorm van de overdracht en toetsing om leerdoelen en vormingsdoelen te realiseren.

Doel: We verbinden inhoud aan vorm, vanuit het besef dat onderwijsvormen ook betekenisvol zijn. Onder onderwijsvormen verstaan we vormen van kennisoverdracht, leerprocessen, werkvormen en de inrichting van ruimte en tijd. Over elk van deze vormen denken we zorgvuldig na in de wetenschap dat we daarmee betekenisvol communiceren. Zo willen we bevorderen dat leerlingen elkaar de lesstof uitleggen en samenwerken in het verwerken van de geleerde. Zo kan ook de indeling van het lokaal betekenisvol zijn: denk aan de verschillen tussen de busopstelling, de kring

of groepjes.³ We hanteren een activerende en prikkelende didactiek, door middel van het stellen van vragen. Wij zijn daarbij geïnspireerd door de manier van onderwijzen van Jezus, die mensen activeerde en vragen stelde. Leerkrachten en docenten verzorgen onderwijs dat past bij de leerbehoeften van de leerlingen.

5. Het getuigenis van de docent

Het zichtbaar of merkbaar laten leiden door Gods liefde vanuit Gods Woord en Zijn Geest in relatie met Jezus.

Doel: De docent deelt vanuit de eigen relatie met God en de omgang met Zijn woord, wanneer dat passend is, persoonlijke geloofsverhalen met leerlingen. Er worden niet alleen succesverhalen gedeeld, maar ook verhalen over falen. Fouten maken mag. De grondhouding daarbij is dat we allemaal moeten blijven leren. Ons leven lang blijven we leerling van Jezus. Het gesproken woord is in het getuigenis belangrijk, maar het wordt ondersteund door hoe de docent het geloof voorleeft.

³ David Smith, *Geloven in Lesgeven; didactiek als christelijke praktijk*, 2020.

Bijlage 1

Kern wet 'Verduidelijking van de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs''

Artikel 17. Actief burgerschap en sociale cohesie

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme democratische Nederlandse samenleving en;
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

(Wettekst 1 augustus 2021)

Bijlage 2

Basiswaarden Democratische rechtsstaat

Burgerschapswet

De inspectie bedenkt deze basiswaarden niet zelf. Ze zijn geformuleerd door de wetgever en weerspiegelen algemene, breed erkende essentiële waarden, en verankerd in de Grondwet en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. De basiswaarden waarom het gaat zijn vastgelegd en uitgewerkt in het wettelijk kader van de burgerschapsopdracht voor het funderend onderwijs.

Wat zijn basiswaarden?

De basiswaarden van de democratische rechtsstaat hebben, zoals de wetgever aangeeft, betrekking op vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De basiswaarde vrijheid wordt bevorderd door aandacht voor vrijheid van meningsuiting en autonomie. Gelijkwaardigheid wordt bevorderd in de vorm van het gelijkheidsbeginsel en het afwijzen van discriminatie. Solidariteit wordt bevorderd door verdraagzaamheid, begrip en verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid.

(bron: Onderwijsinspectie.nl)